

Domagoj Kostanjevac
JEZIČNI SAVJETI

Jezične nedoumice nešto su s čim se susreće svatko tko piše. Često nismo sigurni kako nešto sklanjati, sprežati, koju riječ upotrijebiti. Jezičnih je nedoumica mnogo i nemoguće ih je navesti sve. I u ovom broju Hrvatistike donose se neki jezični savjeti koji bi trebali otkloniti bar dio jezičnih nedoumica. Pri rješavanju nedoumica poslužio sam se savjetima hrvatskih jezikoslovki: Lane Hudeček, Milice Mihaljević, Anđele Frančić i Sande Ham.

OPTIMALNO, MINIMALNO, MAKSIMALNO¹

Priloge *optimalno*, *minimalno*, *maksimalno* ne treba stupnjevati jer se njima označuje potpuna količina kojeg svojstva. Komparativi *optimalnije*, *minimalnije*, *maksimalnije* nemaju posebna smisla, a tako ni superlativi (tzv. supersuperlativi) *najoptimalnije*, *najminimalnije*, *najmaksimalnije*. Umjesto **On postupa najoptimalnije* treba reći *On postupa optimalno*. Isto pravilo vrijedi i za pridjeve optimalan, minimalan i maksimalan.

RANIJE I KASNIJE²

Često se pogrešno upotrebljava prilog *ranije* tamo gdje bi trebalo upotrijebiti prilog *prije*, i prilog *kasnije* tamo gdje bi trebalo upotrijebiti prilog *poslije*. *Ranije* i *kasnije* komparativi su priloga *rano* i *kasno*, a *prije* i *poslije* označuju u kojemu vremenskome slijedu koji događaj stoji prema kojemu drugom događaju, dakle odnos dvaju događaja u vremenu. Primjer su pogrešne uporabe priloga *ranije* i *kasnije* rečenice: **Ranije je dolazio*. **Doći će kasnije, kad obavi posao*. Te rečenice trebaju glasiti: *Prije je dolazio*. *Doći će poslije, kad obavi posao*. Dobro su pak upotrijebljeni prilozi *ranije* i *kasnije* u rečenicama: *On ustaje rano, ali ona ustaje još ranije*; *Večeras ću doći kasnije nego inače*.

---

¹ Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica, 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb., str. 145.

² Isto kao 1, str. 145.

VAN / VANI³

Priloge *van* i *vani* treba razlikovati. Naime, često se pogrešno upotrebljava prilog *vani* umjesto priloga *van*. *Van* označuje cilj ili smjer dok *vani* označuje mjesto. Na pitanje *Gdje si bio?* odgovorit ćemo: *Vani*, a na pitanje *Kamo ideš?* *Van*. Dakle: *Dijete se igra vani*, ali *Dijete je krenulo van*.

GLEDE⁴

Prijedlog *glede* treba upotrebljavati u značenju 'što se tiče čega (ne koga), s obzirom na, u vezi s', a ne umjesto prijedloga *radi* i *zbog*. **Sastali su se glede razgovora* > *Sastali su se zbog razgovora* / *radi razgovora* (moguća je dvostruka interpretacija: uzrok je sastanku bio prethodni razgovor i sastali su se s namjerom da razgovaraju). Prijedlog *glede* može se upotrebljavati i u značenjima 'uzevši u obzir (što)': *uzevši u obzir novonastalu situaciju* = *glede novonastale situacije*; 'imajući na umu (što)': *imajući na umu sve što je rečeno* = *glede svega rečenoga*. Pogrešno je prijedlog *glede* upotrebljavati u konstrukciji *glede mene / *glede tebe* > *s obzirom na mene* / *na tebe*.

IZMEĐU I MEĐU⁵

Razlika je između tih dvaju prijedloga u tome što prijedlog *između* dolazi kao veza u odnosu dvaju predmeta / pojmova (*između brata i sestre*, *između Zagreba i Rijeke*, *između kuće i vrta*), a *među* kao veza u odnosu više predmeta / pojmova (*među svim hrvatskim gradovima*).

UNATOČ I USPRKOS⁶

S uporabom prijedloga *unatoč* i *usprkos* povezana su dva problema. U praksi se često postavlja pitanje u kojemu padežu dolazi imenska riječ uz prijedloge *unatoč* i *usprkos*, npr. treba li reći *unatoč visokih temperatura* ili *unatoč visokim temperaturama*. Prijedlozi *unatoč* i *usprkos* dativni su prijedlozi te je ispravno *unatoč visokim temperaturama*, *unatoč njegovu protivljenju*, *usprkos majčinih savjetima* itd. Iako se u normativnim priručnicima pojavljuju i upute da prednost treba dati uporabi prijedloga *usprkos*, tj. da taj prijedlog treba upotrebljavati umjesto prijedloga *unatoč*, to nije uvijek moguće jer ta dva prijedloga nisu istoznačna. Prijedlozi su *usprkos* i *unatoč* blisko značeni. Postoji mala razlika u uporabi: prijedlog *usprkos* upotrebljava se kad je riječ o svjesnoj radnji (o radnji na koju se svjesno može utjecati): *Usprkos savjetima učinio je po svojemu*, ali *Unatoč nevremenu sve se dobro*

³ Isto kao 1, str. 145.

⁴ Isto kao 1, str. 151.

⁵ Isto kao 1, str. 152.

⁶ Isto kao 1, str. 156.

završilo. Prijedlog *usprkos* također izriče viši stupanj protivljenja nego prijedlog *unatoč*: *Usprkos njezinim lažima uspio je dobiti taj posao*. – *Unatoč ružnomu vremenu lijepo smo se zabavili*. Prijedlog *usprkos* najčešće dolazi uz osobe, živa bića (*usprkos tebi*) ili uz neku aktivnost povezanu sa živim bićima (*usprkos tvojim savjetima, ali unatoč vremenu*).

POSJETA I POSJET⁷

Često se u trgovinama može pročitati natpis: **Hvala na posjeti*. Pogled u hrvatske jednojezične rječnike uvjerit će nas da je u hrvatskome neutralnom standardu normirana riječ *posjet*. Riječ *posjeta* u većini se priručnika proglašuje pogrešnom i upućuje na *posjet*, npr. u *Rječniku hrvatskoga jezika* Leksikografskog zavoda i Školske knjige ili u *Hrvatskome jezičnom savjetniku*, a u Anićevo se rječniku dopušta, ali samo u razgovornome funkcionalnom stilu koji ima slobodniji odnos prema normi. U hrvatskome jeziku riječ *posjet* označuje 'dolazak u goste, obilazak kakva mjesta ili znamenitosti'. U primjeru **hvala na posjeti* imenica je u lokativu. Lokativ imenice *posjet* glasi *posjetu* pa bi navedeni primjer trebao glasiti *hvala na posjetu*. U hrvatskome jeziku ispravna je imenica *posjet* čiji se oblik mijenja s obzirom na padež pa je ispravno reći: *privatni posjet, bojim se liječnikova kućnoga posjeta, unatoč njegovu posjetu, došao je u privatni posjet, o privatnome posjetu, s privatnim posjetom, to su privatni posjeti*.

POSTAV I POSTAVA⁸

Riječi *postav* i *postava* značenjski se razlikuju. Riječ *postav* označuje 'izbor izložaka u muzeju ili galeriji' pa se govori npr. o postavu izložbe, a riječ *postava* 'raspored uloga u izvedbi nekog djela' ili 'izbor igrača u momčadi'. Česta je pogreška da se riječ *postava* upotrebljava u značenju riječi *postav*, npr.: **Berber tvrdi da je njegova londonska postav koncipirana vrlo jednostavno*. U sintagmama *postav izložbe, postav muzejskih zbirka, stalni postav, postav galerije, muzejski postav* itd. uvijek treba upotrebljavati imenicu muškog roda *postav*, npr.: *Postav je nekoliko puta preuređivan, a u novoj zgradi je 1982. godine dovršen stalni postav*. Kad je riječ o kazalištu ili sportu, o skupini glumaca koji glume u predstavi ili skupini sportaša koji će igrati na utakmici, o članovima kakva glazbenog sastava i tomu slično, treba upotrebljavati imenicu *postava*, dakle imenicu ženskog roda: *Nova postava Verdijeve „Aide“... i ove sezone bilježi uspješne predstave s odličnim odazivom i prijamom publike i nizom gostiju*.

⁷ Isto kao 1, str. 216.-217.

⁸ Isto kao 1, str. 217.-218.

VELIKO ILI MALO POČETNO SLOVO
U NAZIVIMA FILOLOŠKIH ŠKOLA⁹

Budući da su filološke škole (zagrebačka, riječka, zadarska i škola hrvatskih vukovaca) imale narav kulturnoga i društvenoga pokreta jer su, osim književnonormativnih rješenja, imale i jasne kulturne i društvene programe, treba bilježiti malo početno slovo u nazivima filoloških škola jer je takav način bilježenja sukladan općemu pravopisnom pravilu prema kojemu se nazivi društvenih i kulturnih pokreta pišu malim početnim slovom. Treba imati na umu da Boranićev pravopis iz 1951. donosi preporuku prema kojoj se nazivi određenih pokreta, ratova, stranaka pišu velikim početnim slovom, pa tako i Zagrebačka filološka škola. Tu preporuku slijedili su i Ljudevit Jonke i Zlatko Vince. To može zbuniti laika koji čita jezikoslovna djela navedenih autora. Stoga treba imati na umu sadašnje stanje prema kojem se, kako je već rečeno, nazivi filoloških škola pišu malim početnim slovom.

---

⁹ Ham, Sanda, 2005. *Veliko ili malo početno slovo u nazivima filoloških škola*, Jezik, 52., br. 2, str. 71-72.